

Profit på botilbud

TEMAANALYSE

Dette notat belyser markedet for botilbud for børn og voksne med særligt fokus på at tilvejebringe viden om markedsandele og overskudsgrader.

Profit på botilbud

Ifølge regeringens forståelsespapir vil regeringen sammen med sine støttepartier undersøge, hvordan det kan sikres, at der ikke udtages profit på bl.a. botilbud. Botilbud til unge kan fx være plejefamilier, og til voksne kan det fx være beskyttede boliger til psykisk syge. Dette notat belyser markedet for botilbud for børn og voksne, med særligt fokus på at tilvejebringe viden om markedsandele og overskudsgrader.

Hovedpointer fra notatet:

- Private leverandører af botilbud står for 59 pct. af de samlede botilbud, mens kommunale og regionale leverandører står for hhv. 37 og 4 pct. af samlede botilbud.
- Det gælder, at blot 17 pct. af alle botilbud er for-profit virksomheder, mens de resterende er offentlige eller fonde/selvejende.
- Overskudsgraden for private leverandørerne af botilbud er 2,4 pct., hvilket er lavt sammenlignet med andre brancher i den operationelle servicebranche samt skoleområdet.
- Endvidere er kvalitetsforskellen mellem offentlige og private botilbud marginal.

Ønsker regeringen og dens støttepartier at undgå en overnormal profit, er løsningen ikke at forbyde private leverandører at udtrække profit. Tværtimod bør regeringen fremme konkurrencen mellem botilbud, da dette vil reducere den overnormale profit og samtidigt styrke kvaliteten i tilbuddene.

Overskuds-
graden for
private leve-
randører af
botilbud

2,4%

Eventuelt overskud ved skolens drift tilfalder skolen

Regeringens forståelsespapir

Socialdemokratiet indgik i juni 2019 sammen med sine støttepartier (RV, SF og EL) en aftale, der skulle danne rammerne for den nye regering¹. I forståelsespapiret lægges der op til, at det skal undersøges, "hvordan det mest hensigtsmæssigt kan sikres, at der ikke udtages profit på private daginstitutioner og sociale opholds- og anbringelsessteder".

Inspirationen har regeringen hentet fra reglerne på fri- og privatskoleområdet², jf. boks 1. Her slår friskoleloven fast, at der ikke må udtrækkes overskud ud af driften af fri- og privatskoler. I stedet skal overskuddet geninvesteres i den enkelte skole.³

Faktaboks 1. Profit på fri- og privatskoleområdet

Det gælder efter § 4 stk. 4 i bekendtgørelsen om vedtægter for friskoler og private grundskoler fra 2012, at det i skolens vedtægter skal fremgå, at et eventuelt overskud ved skolens drift tilfalder skolen. Altså er det ikke muligt for nogen at tjene profit på fri- og privatskolerne, eftersom det ved lov ikke er muligt at udtrække en eventuel profit fra skolens drift. Yderligere gælder det af § 4 stk. 5 og stk. 6 i samme bekendtgørelse, at bidrag til skolen ikke giver bidragyderen ret til nogen del af skolens formue eller til udbytte af nogen art, og at anbringelse af likvide midler skal ske i overensstemmelse med bestemmelserne herom i friskolelovens § 20 a. og ikke må anbringes på konti m.v., som andre end skolen har rådighed over.

Kilde: Bekendtgørelsen om vedtægter for friskoler og private grundskoler, 2012.

¹ Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten: Retfærdig retning for Danmark (25. juni 2019).

² Artikel i Information (04-06-2019): Tre røde partier: Velfærdsspenge må ikke ende som profit i lommerne på private virksomheder.

³ Selvom friskolerne og private grundskoler ikke har mulighed for at udtrække deres overskud, har antallet af skoler været stødt stigende siden 2007. I 2007 var der ifølge Børne og Undervisningsministeriets tal 497 skoler, mens der i 2019 er 556 skoler, svarende til en stigning på knap 5 skoler årligt. Forklaringen er, at antallet af skoler er efterspørgselsbestemt, hvorfor skolernes overskud ikke er den drivende faktor for opførelsen af nye friskoler og private grundskoler. Antallet af friskoler og private grundskoler er steget siden 00'erne, hvilket skyldes en større efterspørgsel efter grundskoler - især i yderområderne - som følge af en lang række lukninger af lokale folkeskoler efter kommunalreformen i 2007. Friskolerne og private grundskoler har altså erstattet de nedlagte folkeskoler. Skønt antallet af friskoler og private grundskoler er steget på trods af den manglende mulighed for at udtrække deres overskud, forventes tilsvarende stigning ikke gælde for antallet af botilbud. Det skyldes, at antallet af botilbud i højere grad er udbudsbestemt end efterspørgselsbestemt.

1.298 godkendte botilbud til børn og voksne.

Men hvordan forholder det sig egentligt med profitten på markedet for botilbud? Dette notat belyser markedet for de sociale opholds- og anbringelsessteder for børn og voksne, med særligt fokus på at tilvejebringe viden om markedsandele og overskudsgrader.

Markedet for botilbud

Der findes forskellige typer af botilbud for børn⁴ og voksne⁵, og målgruppen for de enkelte botilbud er også forskellig. Kommunerne tilbyder fx både midlertidige og længerevarende botilbud til voksne personer, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktions-evne eller særlige sociale problemer har behov for det⁶. Foruden voksne dækker botilbud også anbringelsessteder for børn og unge i form af plejefamilier, opholdssteder, døgninstitutioner mv.⁷

Markedsandele

I maj 2019 var der i alt 1.298 godkendte botilbud til børn og voksne, fordelt på hhv. private, kommunale og regionale leverandører⁸. Hovedparten af botilbudsleverandørerne er private og udgør 59 pct. af det samlede antal botilbud, jf. figur 1, hvor markedsandelen er opgjort ud fra antal institutioner. De kommunale leverandører har en andel på 37 pct. og de regionale botilbud har en andel på 4 pct. – samlet set tæller offentlige tilbud således for 41 pct. af markedet.

⁴ Plejefamilier, opholdssteder, døgninstitutioner mv. efter servicelovens § 66.

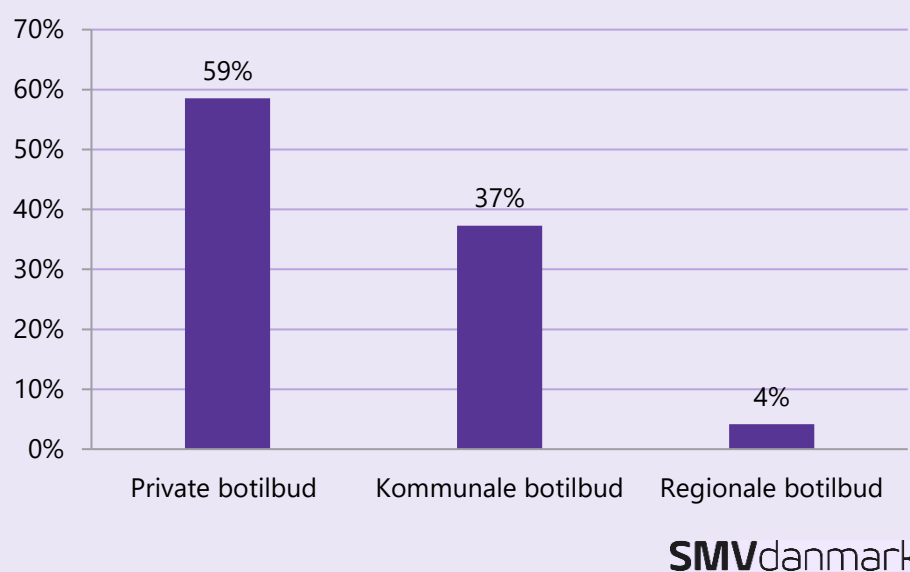
⁵ Midlertidige og længerevarende ophold hhv. efter servicelovens §§ 107 og 108.

⁶ Serviceloven, 2019, §§ 107 og 108.

⁷ Serviceloven, 2019, § 66.

⁸ Tilsendt data fra Social- og Indenrigsministeriets pga. data fra Tilbudsportalen.

Markedsandele for private, kommunale og regionale botilbud (2019)

Anm.: Markedsandelen er opgjort efter antal tilbud og ikke efter omsætningen. Markedsandelen er opgjort, som andelen af et givet tilbud i forhold til det samlede antal.
Kilde: Tilsendt data fra Social- og Indenrigsministeriet.

Figur 1

Markedsandele efter virksomhedsform

De private leverandører af botilbud har mulighed for frit at vælge deres virksomhedsform.⁹ I Tilbudsportalen inddeles de i seks kategorier, jf. tabel 1. Det fremgår af tabellen, at den hyppigste virksomhedsform er fonde/selvejende institutioner. Den kategori udgør 42 pct. af de samlede botilbud og hele 71 pct. af private botilbud i alt. Fonde og selvejende institutioner er ofte kendetegnet ved, at de ikke har mulighed for at trække deres overskud ud grundet fondens/institutionens vedtægter og interesser, eller fordi de har en driftsoverenskomst med kommunen.¹⁰ Derfor er andelen af for-profit leverandører 17 pct. af samlede botilbud og 29 pct. af de private botilbud i alt.

⁹ Deloitte, Kommunernes Landsforening Konsulentvirksomhed (20. juni 2017): Rammer for effektiv drift af botilbud.

¹⁰ Deloitte, Kommunernes Landsforening Konsulentvirksomhed (20. juni 2017): Rammer for effektiv drift af botilbud. Og Højer, Flemming, Den Offentlige (27. juni 2019), "Kommunerne laver profit på udsatte borgere".

Antal offentlige og private botilbud fordelt efter virksomhedsform (2019)

Virksomhedsform	Antal	Andel
Aktieselskab	12	1 %
Anpartsselskab	142	11 %
Enkeltmandsvirksomhed	50	4 %
Fond/selvejende institution	541	42 %
Interessentskab	9	1 %
Iværksætterselskab	6	0 %
Private tilbud i alt	760	59 %
Kommunalt tilbud	484	37 %
Regionalt tilbud	54	4 %
Offentlige tilbud i alt	538	41 %
Offentlige og private tilbud i alt	1298	100 %

Kilde: Tilsendt data fra Social- og Indenrigsministeriet.

Tabel 1

Private leverandører står for kun 23 pct. af længerevarende botilbud

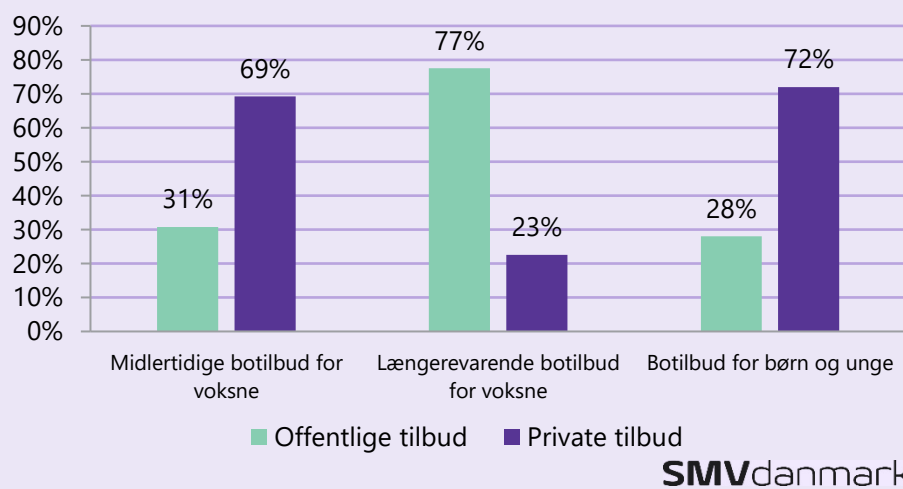
Markedsandele efter tilbud

Ser man på markedsandelen inden for de forskellige tilbud fremgår det, at de private aktører fylder mest på børneområdet og for de midlertidige tilbud, når man igen opgør markedsandelen ud fra antallet af institutioner, jf. figur 2.¹¹ Det fremgår, at de private leverandører står fx for 69 pct. af de midlertidige botilbud og 72 pct. af botilbud til børn og unge, men kun 23 pct. af længerevarende botilbud.

Det fremgår, at de private leverandører står fx for 69 pct. af de midlertidige botilbud og 72 pct. af botilbud til børn og unge, men kun 23 pct. af længerevarende botilbud.

¹¹ Deloitte, Kommunernes Landsforening Konsulentvirksomhed (20. juni 2017): Rammer for effektiv drift af botilbud.

Offentlige og private leverandørers markedsandel efter midlertidige og længerevarende botilbud og botilbud for børn og unge (2017)

Anm.: Offentlige botilbud består af kommunale og regionale botilbud.

Figur 2

Kilde: Egne beregninger pga. Deloitte/KLK-beregninger af data fra Tilbudsportalen

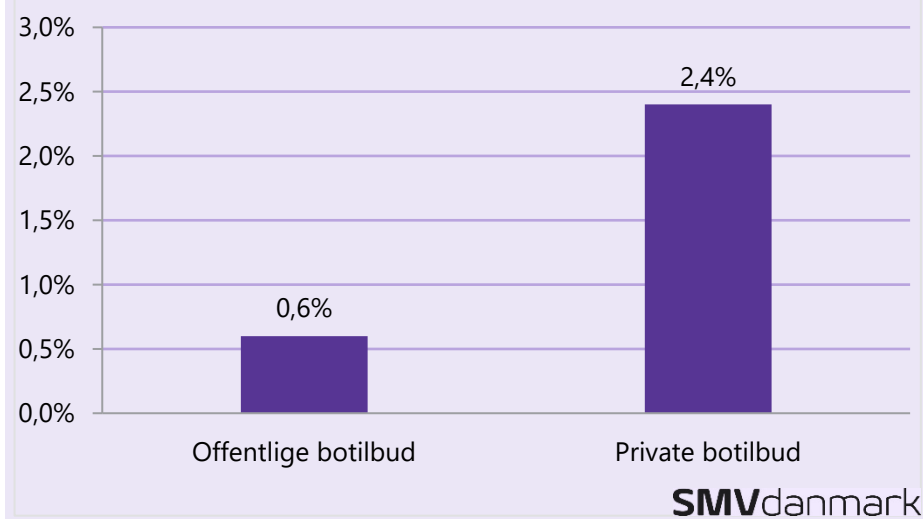
Overskudsgrad

Der findes ikke nyere data, der opgør profitten på private botilbud. Det skyldes, at data fra Tilbudsportalen har været offentlig utilgængelig siden d. 11. juni 2019. Derfor har det ikke været muligt at få opdaterede tal udelukkende for botilbud efter hele § 66 samt §§ 107 og 108.

Ifølge rapporten "Økonomisk tilsyn med sociale tilbud" udarbejdet af Deloitte for Børne- og Socialministeriet (2018) var de gennemsnitlige overskudsgrader på både offentlig og private botilbud i 2016 begrænsede – nemlig på hhv. 0,6 og 2,4 pct. jf. figur 3. Bemærk at Deloitte's definition af området afviger en smule fra den definition, der blev anvendt ovenfor.¹²

¹² Ifølge Deloitte dækker deres opgørelse over opholdssteder og døgninstitutioner (servicelovens §66 stk. 1 nr. 5 og 6), botilbudslignende tilbud (§105), midlertidige botilbud (§107) samt længerevarende botilbud (§108).

Overskud for offentlige og private botilbud i pct. (2016)

Anm.: Overskud er her målt i overskudsgrad, som er resultat før renter i forhold til omsætning.

Figur 3

Kilde: Deloitte (24. september 2018): Økonomisk tilsyn med sociale tilbud.

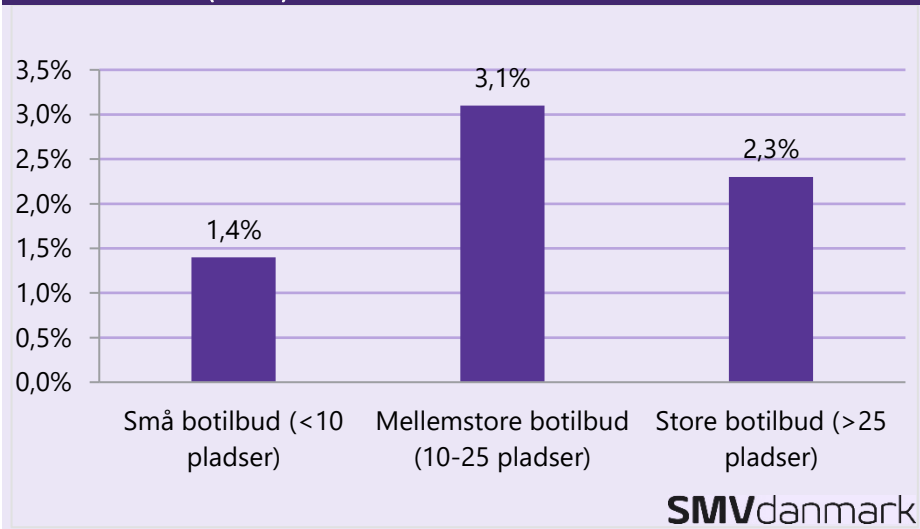
Som nævnt er det kun 17 pct. af de samlede tilbud, svarende til 29 pct. af de private tilbud, som har mulighed for at trække deres overskud ud. Og størstedelen af de private leverandører holder overskuddet i institutionen, hvorved de øger deres egenkapital. Egenkapitalen kan bruges til fremtidige investeringer samt krisetider.

Overskudsgraden dækker dog naturligvis over en vis variation.¹³ I 2016 havde små private leverandører af botilbud (mindre end 10 pladser) i gennemsnit en overskudsgrad på 1,4 pct. – jf. figur 4.¹⁴ Mellemstore leverandører (mellem 10 til 25 pladser) havde i gennemsnit en overskudsgrad på 3,1 pct., mens store leverandører (mere end 25 pladser) havde i gennemsnit en overskudsgrad på 2,3 pct.

¹³ En tredjedel af de private leverandører har en overskudsgrad over 10 pct. Omvendt kører mange mindre private leverandører med et lavt eller negativt overskud. Deloitte (24. september 2018): Økonomisk tilsyn med sociale tilbud.

¹⁴ Deloitte (24. september 2018): Økonomisk tilsyn med sociale tilbud.

Gennemsnitlige overskudsgrader for private små, mellemstore og store botilbud (2016)

Kilde: Deloitte (24. september 2018):
Økonomisk tilsyn med sociale tilbud

Figur 4

Overskudsgraden for mellemstore leverandører af botilbud er i gennemsnit størst af de tre grupper. Overskudsgraden for mellemstore botilbud er lige over dobbelt så høj end for små botilbud, svarende til 1,7 procentpoint, mens overskudsgraden er 0,8 procentpoint højere end for store botilbud. Den relativt lave overskudsgrad for små botilbud skyldes, at især disse tilbud kører med underskud.¹⁵ Dette indikerer, at leverandørerne har mulighed for at udnytte stordriftsfordele, men kun til en vis grænse.

¹⁵ Deloitte (24. september 2018): Økonomisk tilsyn med sociale tilbud

Overskudsgrader i andre brancher

Dansk Industri (DI) udgav i maj 2019 en række rapporter, som indeholder udviklingen i overskudsgraden for sammenlignelige brancher, der alle indgår i den kategori, som DI kalder den 'operationelle service' branche. Det dækker blandt andet over pleje- og omsorg, rengøring, vikarer etc.¹⁶

Rapporterne viser, at private servicevirksomheder i de fleste brancher generelt har lave overskudsgrader, hvilket er illustreret i figur 5. Desuden har Børne- og Undervisningsministeriet i starten af oktober offentliggjort nye regnskabstal for fri- og privatskoleområdet, som tilsvarende viser en lav overskudsgrad på knap 4,5 pct., jf. figur 3.¹⁷

Private
service-
virksomheder
i de fleste
brancher
har generelt
lave over-
skudsgrader

Anm.: *Skoleområdet dækker over efterskoler, frie fagskoler, grundskoler, kombinerede skoler, private gymnasier og produktionsskoler. Skolernes overskudsgrad er egne beregninger af data fra Børne- og undervisningsministeriet. Kilde: Deloitte's egne beregninger pga. nøgletal fra Tilbudsportalen, tal fra DI samt Børne- og undervisningsministeriet.

Figur 5

¹⁶ Brancher for pleje- og omsorg, vikarer, kantine/catering, rengøring, vagt og sikkerhed og vaskeri.

¹⁷ Regnskabsportalen af Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling.

Det fremgår af figur 5, at overskudsgraden for botilbud er mindre end i de fleste servicebrancher, dog højere end vikarområdet og pleje- og omsorgsområdet, som har gennemgået en periode med konsolideringer, jf. figur A.2 i appendiks. Overskudsgraderne for de resterende operationelle servicebrancher har i de tidligere år varieret en del – specielt har brancherne private vagt, rengøring og kantine/catering oplevet varierende overskudsgrader, jf. figur A.3, A.6 og A.7. Men helt overordnet er der for størstedelen af den operationelle servicebranche samt skoleområdet tale om begrænsede overskudsgrader.

Det har desværre ikke været muligt at finde data for daginstitutionernes overskudsgrader. Ifølge brancheorganisationerne¹⁸ på området findes der ikke sådanne data. De har dog det indtryk at overskudsgraderne er ret begrænsede og oplyser, at det kun er omtrent 10 pct. af daginstitutionerne, der ifølge Daginstitutionernes Landsorganisation er godkendt som private leverandører af dagtilbud efter dagtilbudslovens paragraf 19, stk. 5, reelt har lov til at trække overskud ud. Resten af institutionerne er enten kommunale eller selvejende institutioner.¹⁹

Kvalitetsforskelle

Et af de interessante spørgsmål, der rejser sig, er, om der er kvalitetsforskelle mellem offentlige og private leverandører af sociale tilbud. Der findes ikke officielle opgørelser af kvaliteten af sociale tilbud – dog har Socialstyrelsen baseret på data over perioden 2014-2017 fra de fem Socialtilsyn udarbejdet en kvalitetsbedømmelse af de samlede sociale tilbud, herunder botilbud, plejefamilier, krisecentre, opholdssteder mv.²⁰ Desværre opgør Socialstyrelsen ikke, hvordan enkelte sociale tilbud påvirker kvalitetsbedømmelsen. Bedømmelsen er lavet pga. den kvalitetsmodel, der er grundlag for tilsynet, jf. boks 2.

¹⁸ Daginstitutionernes Lands-Organisation og Danske Daginstitutioner.

¹⁹ Daginstitutionernes Lands-Organisation.

²⁰ Socialstyrelsen (maj 2018): Evaluering af tilsynsreform.

Faktaboks 2. Socialstyrelsens kvalitetsmodel

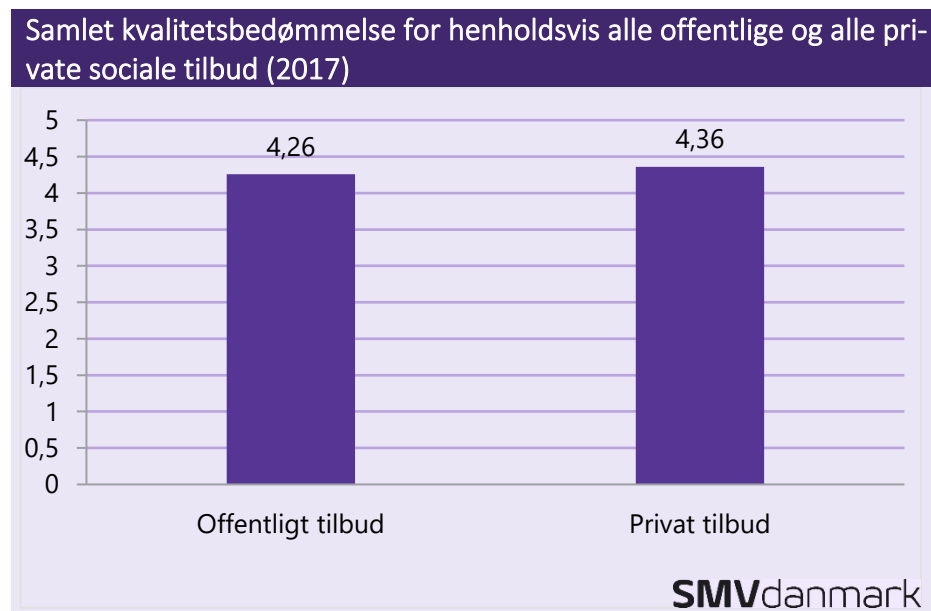
Bedømmelsen er struktureret efter tre niveauer; temaer, kriterier og indikatorer samt opdelt for sociale tilbud og plejefamilier. Hvert tema i kvalitetsmodellen er konkretiseret i et eller flere kriterier for god kvalitet, som de sociale tilbud/plejefamilierne skal leve op til. Hvert kriterium er konkretiseret i en eller flere indikatorer på kvalitet, som er tegn på, om de sociale tilbud/plejefamilierne lever op til kvalitetsstandarden.

Modellen indeholder 7 temaer; Uddannelses og beskæftigelses; selvstændighed og relationer; målgruppe, metoder og resultater; sundhed og trivsel; organisation og ledelse; kompetencer; og fysiske rammer. Hvert tema har – som nævnt – mindst ét kriterium og hvert kriterium har mindst én indikator. Eksempelvis er kriteriet for førstnævnte tema for sociale tilbud: Tilbuddet støtter borgerne i at udnytte deres fulde potentiale i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse. Til dette kriterium findes tre indikatorer – en af dem er: Tilbuddet opstiller i samarbejde med borgernes konkrete individuelle mål i forhold til at understøtte borgernes skolegang, uddannelses, beskæftigelse, eller samværs- og aktivitetstilbud, og der følges op herpå. På lignende vis er kriterierne og tilhørende indikatorer opstillet for de resterende temaer for både sociale tilbud og plejefamilier.

Til at bedømme kvaliteten af de sociale tilbud og plejefamilier bruger Socialstyrelsen en Likert skala fra 1-5, der anvendes til at bedømme de enkelte indikatorer. Her angiver 1 at indikatoren er i meget lav grad opfyldt. Omvendt angiver 5, at indikatoren er i meget høj grad opfyldt. Det gælder at jo højere bedømmelse, desto højere grad vurderer socialtilsynet, at tilbuddet/plejefamilien lever op til indikatorens ordlyd.

Kilde: Socialstyrelsen (maj 2018): Evaluering af tilsynsreform.

Figur 6 viser den gennemsnitlige, samlede kvalitetsbedømmelse af hhv. offentlige og private sociale tilbud. Det fremgår, at kvalitetsforskellen mellem offentlige og private sociale tilbud på et overordnet niveau er marginal, hvor offentlige tilbud har en score på 4,26 og private tilbud på 4,36. Selvom forskellen er marginal kan det bemærkes at både offentlige og private tilbud har en generelt høj kvalitetsbedømmelse.

Anm.: Data fra seneste tilsynsblanket i 2017.

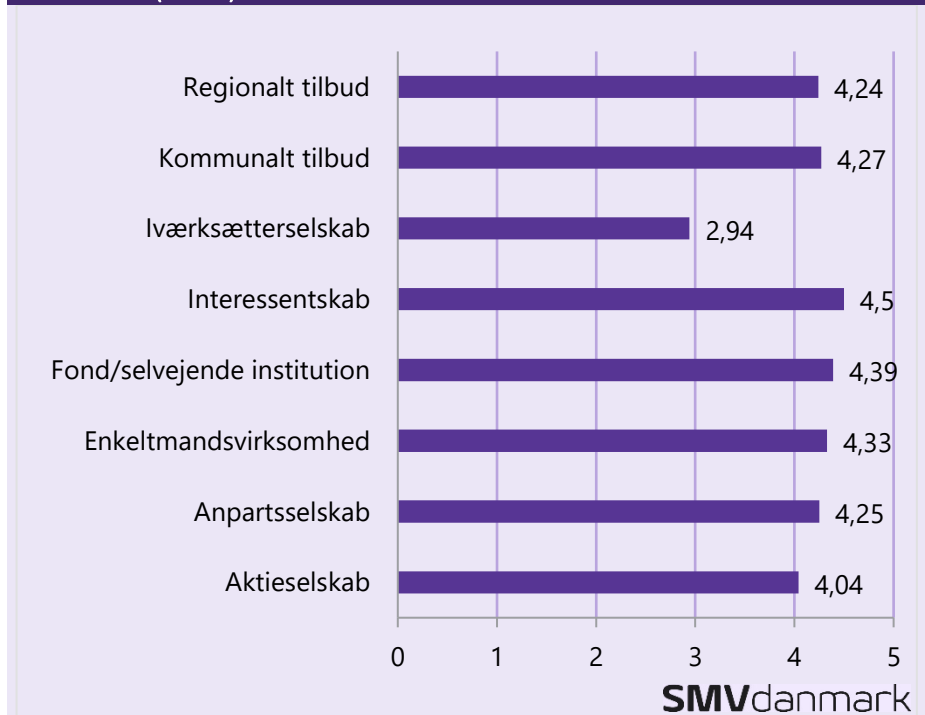
Figur 6

Kilde: Socialstyrelsen (maj 2018): Evaluering af tilsynsreform.

Det samme billede tegnes, hvis man ser på kvalitetsbedømmelsen efter de sociale tilbuds virksomhedsform, jf. figur 7. Igen er der en generel høj og ensartet kvalitetsbedømmelse på tværs af virksomhedsformer og der er tendens til, at private leverandører har en højere kvalitetsbedømmelse end de offentlige leverandører.²¹ Det er dog kun marginale forskelle mellem kvalitetsbedømmelsen af virksomhedsformerne – ligesom for den samlede kvalitetsbedømmelse.

²¹ Det er blot private iværksætterselskaber, hvis kvalitetsbedømmelse ligger betragteligt under de andre virksomhedsformer - med en score på 2,94. Det skal dog siges at årsagen til de lave bedømmelser skyldes et lavt antal virksomheder, der opererer som et iværksætterselskab

Samlet kvalitetsbedømmelse for sociale tilbud fordelt efter virksomhedsform (2017)

Anm.: Data fra seneste tilsynsblanket i 2017.

Figur 7

Kilde: Socialstyrelsen (maj 2018): Evaluering af tilsynsreform.

Hvorfor skal private virksomheder have lov til at tjene profit?

Ofte skelnes mellem to former for profit: regnskabsmæssigt overskud og økonomisk profit.²² Det regnskabsmæssige overskud beregnes som virksomhedernes samlede indtægter (nettoomsætningen) fratrukket de faktiske, eksplicitte omkostninger. Herved bliver overskuddet en målestok for, hvor god virksomheden er til at tjene kundernes interesser og en målestok for, hvor effektiv den er til at bruge de ressourcer, der indgår i produktionen.

Økonomisk profit og regnskabsmæssig profit

Den økonomisk profit derimod, adskiller sig fra regnskabsmæssigt overskud ved, at man for at nå frem til den økonomiske profit yderligere skal fratække alternativomkostningerne. Alternativomkostningerne repræsenterer værdien af den mest fordelagtige alternative anvendelse af de anvendte inputs. Det kunne fx være den alternative forrentning en virksomhed kunne have opnået ved at placere den investerede kapital andetsteds, altså den forrentning, som virksomheden gik glip af, da den placerede kapitalen, som den gjorde. Men det kunne også være den mulige risikopræmie, der belønner den risiko en virksomhedsejer løber ved

²² Overskud i Den Store Danske, Gyldendal.

at investere i virksomheden, og som er hele forudsætningen for, at han eller hun vil træde ind på markedet. Således bliver den alternative forrentning og risikopræmie en omkostning i opgørelsen af den økonomiske profit.

I det marked med fuldkommen konkurrence, vil kapital og ejer aflønnes med alternativomkostningen, og den økonomiske profit (overnormale profit) vil være 0. Men i et marked, hvor konkurrencen ikke er fuldkommen, har virksomhederne mulighed for at sætte en højere pris ved at reducere produktionen og derved sikre sig en overnormal profit. Dette er til fordel for den enkelte virksomhed, men forbrugerne lider et velfærdstab i form af reduceret forbrug og en for høj pris. Endvidere kan det vises, at forbrugernes tab overstiger virksomhedens gevinst, hvorfor der samlet set vil være et tab (dødvægtstab) sammenlignet med situationen med fuldkommen konkurrence²³.

Generelt er det den økonomiske profit, der driver økonomiske aktører. En den forventede forrentning større end den alternative forrentning plus relevante risikotillæg, dvs. er det økonomiske profit positiv, vil det resultere i, at flere aktører træder ind på markedet, hvorfor profitten på lang sigt vil blive konkurreret mod nul – det regnskabsmæssige overskud kan dog stadig være positivt. Er den forventede forrentning lavere end den alternative forretning plus relevante risikotillæg, dvs. er den økonomiske profit negativ, betyder det, at de private investorer vil trække sig ud af markedet, da den forventede forrentning af deres penge er større et andet sted. På den ene side er en positiv økonomisk profit ufordelagtigt for samfundet – særligt på lang sigt – da det er et udtryk for, at de enkelte virksomheder har en form for monopolstatus. Men på den anden side kan en kortvarig positiv, økonomisk profit i et konkurrencebaseret marked være god for samfundet, hvis profitten tiltrækker flere virksomheder, fordi det vil presse profitten – og derved priserne – ned, hvilket er til gavn for forbrugerne.

Det virker ikke på samme måde i kommunerne. Her vil et kommunalt monopol ofte være ufordelagtigt for samfundet. Det skyldes, at kommunerne i fraværet af konkurrence kan have svært ved at prisfastsætte deres ydelser rigtigt. Sætter kommunen priserne på deres ydelser for højt vil det resultere i et tab for samfundet, idet de offentlige leverandører ikke vil føle sig presset til at sikre en effektiv resourceudnyttelse. Resultatet er et stort resourcespild, som kun kan udfordres, hvis man tillader private aktører på markedet. Omvendt, hvis kommunen prissætter sine ydelser kunstigt lavt, dvs. lavere end deres faktiske priser, vil den gøre det svært for private leverandører at træde ind på markedet som

²³ DØRS, efterår 2005, kapitel II: https://dors.dk/files/media/rapporter/2005/e05/e05_kapitel_2.pdf

alternativ til kommunen. Det skyldes, at de private aktører ofte får en betaling svarende til det, kommunen betaler egne institutioner, hvilket ikke vil løbe rundt, eller at kommunen vil forsøge at fravælge eller modarbejde det 'dyre' private alternativ. Kommunen vil derved holde private aktører ude af markedet, hvilket potentielt vil resultere i en ineffektiv udnyttelse af ressourcerne, altså i et økonomisk tab, men også i lavere kvalitet, mindre innovation og ingen private eksportmuligheder, fx gennem udvidelse af deres forretning til andre lande som kunne have affødt ekstra skatteindtægter.

Mange tænker ofte, at kommunen må være at foretrække frem for det private alternativ da kommunen ikke skal skabe et overskud (normalprofit fx til forrentning af kapital). Men det er dog misforstået. På samme måder som for private virksomheder har kommunerne også et ansvar for at forrente deres kapital og dække deres tab (risikopræmien). Kommunen løber fx også en risiko, når den opretter et botilbud. Ved forkerte prioriteringer kan kommunen ende med et underskud, og det underskud må kommunen selv dække. På samme måde er kapital heller ikke gratis fra et samfundsperspektiv – for frem for at opkræve pengene i skat kunne kommunen alternativt lade borgerne beholde pengene, som kunne bruges til at opnå et afkast, hvis de fx havde placeret pengene i et privat botilbud. Derfor undgår kommunen ikke at forrente kapitalen på deres botilbud. Det skyldes også at kapitalinvesteringer i de kommunale tilbud er bindende, hvorfor afkastet forsvinder hvis kapitalen ikke udnyttes. Kommunen arbejder således også med en forrentning af risikoen og kapitalen, det er bare mindre synlig end for de private virksomheder.

Grundlæggende er monopol en dårlig ting – uanset om det er et privat eller offentligt monopol. Forbyder man private botilbud at udtrække profit, vil det have den effekt, at det mindsker incitamentet til at opstarte og agere på markedet som privat botilbudslieferandør. Årsagen er, at incitamentet ved at være i branchen vil falde, idet botilbudsejere vil kunne få mere ud af at investere deres penge andetsteds og dermed få et højere forventet afkast. Markedet vil bevæge sig mod monopolstatus med alt hvad det indebærer af ineffektivitet og ressourcespild.

På denne baggrund må man forvente, at regeringen og støttepartiernes forslag om at gøre det ulovligt at udtage profit på botilbud vil medføre en situation med færre konkurrerende leverandører. Ifølge konkurrencestyrelsen²⁴ resulterer dette i et mindre velfungerende marked, eftersom forslaget kan svække konkurrencen, hvilket igen kan reducere effektiviteten og kvaliteten. En mere holdbar løsning – hvis man er

²⁴ Konkurrencestyrelsen (2002), Velfungerende Markeder – til fremme af vækst og velfærd.

Øg konkurren- cenen på botilbudmar- kedet

bekymret for overnormal profit i et marked – er, frem for at begrænse den økonomiske profit, at fremme konkurrencen på området. Ved øget konkurrenceudsættelse indtræder flere aktører på markedet, som på sigt vil trække den økonomiske profit mod nul.

Konklusion

Overskudsgraden for både offentlige og private botilbud er begrænset. For private aktører ligger den på 2,4 pct., hvilket er lavt. Også når man sammenligner med private aktører i lignende brancher. Af den årsag er det opsigtsvækkende, at regeringen og dens støttepartier ifølge forståelsespapiret ønsker at forhindre muligheden for at udtage profit netop på botilbudsområdet. Og sandsynligvis vil konsekvensen være en svækkelse af markedet og trække mod et stærkere offentligt monopol og et større ressourcspild. Det skyldes, at færre leverandører af botilbud vil finde det attraktivt at være i markedet og de vil forlade markedet eller undlade at indtræde på markedet.

Derfor er et lovindgreb mod at udtage profit ikke en holdbar løsning, hvis regeringen ønsker at reducere en overnormal profit eller styrke indsatsen mod brodne kar i branchen. Det skyldes, at fraværet af konkurrence hæmmer effektiviteten og kvaliteten²⁵, hvorved det offentlige kan ende med at bruge flere ressourcer på botilbud end nødvendigt. Konsekvensen er, at de må bruge tilsvarende færre penge på andre velfærdsområder. Yderligere betyder et styrket offentligt monopol, at det offentlige ikke i lige så høj grad har incitament til at kvalitetsudvikle dets ydelser, hvilket vil få konsekvenser for kvaliteten.

Ud fra ovenstående betragtninger bør regeringen og støttepartierne ikke forsøge at komme eventuelle brodne kar til livs ved at gøre det ulovligt at udtage profit på botilbudsmarkedet, men tværtimod øge konkurrencen på botilbudsmarkedet, samtidigt med at de eventuelt styrker tilsynet. Netop gennem øget konkurrence er det muligt at presse profitten naturligt ned for eksisterende leverandører samt sikre en fornuftig ressourceanvendelse og høj kvalitet på botilbud til glæde for de udsatte borgere.

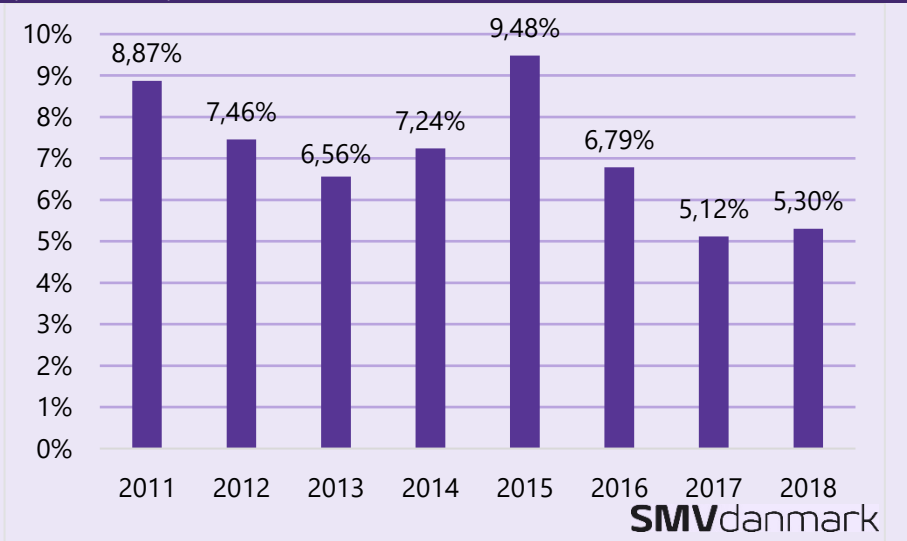
Kontakt

Cheføkonom Mia Amalie Holstein, tlf. +45 53 55 71 77
SMVdanmark. September 2020.

²⁵ CEPOS (2016): Velfærdsservice fra private virksomheder effektivitet, innovation og eksportindtægter.

Appendiks

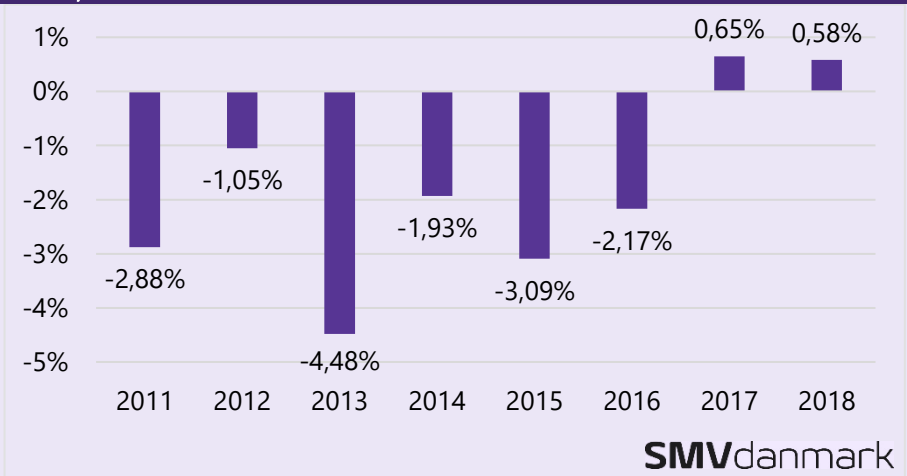
Årlige Overskudsgrader hele den private operationelle servicebranche (2011–2018)

Kilde: DI Service

Figur A.1

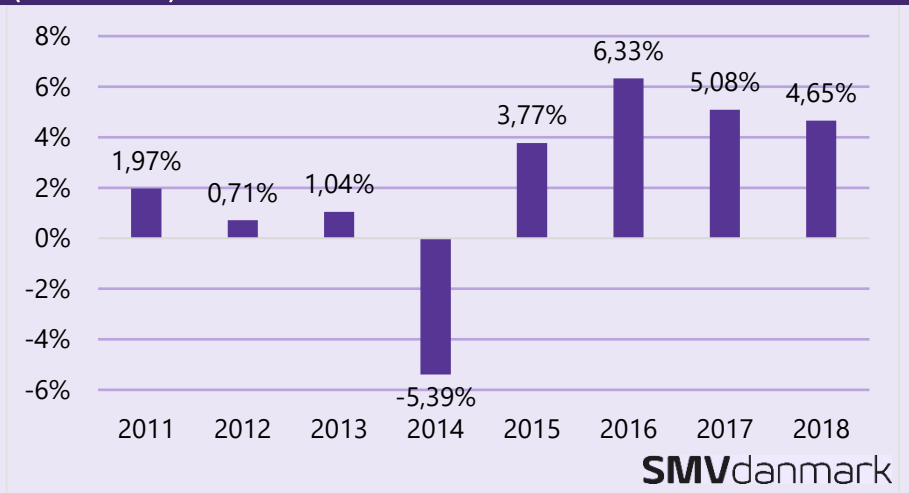
Årlige Overskudsgrader for pleje- og omsorgsvirksomheder (2011–2018)

Kilde: DI Service

Figur A.2

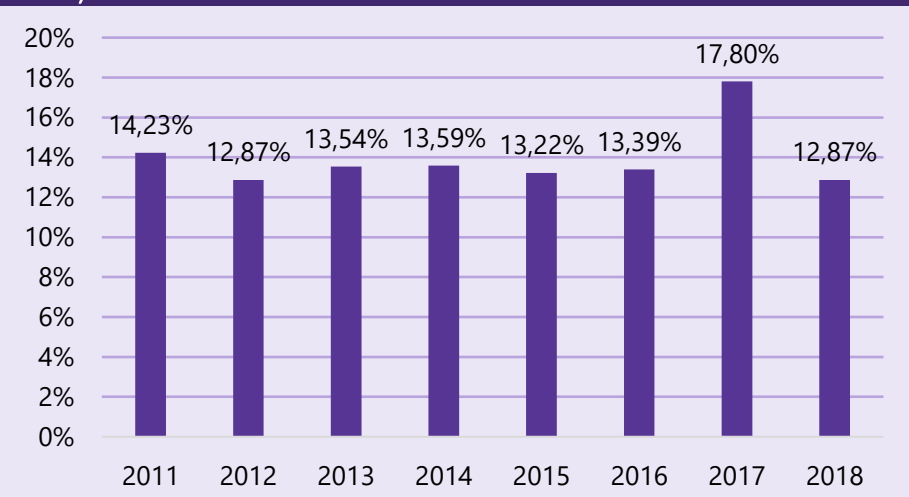
Årlige Overskudsgrader for private vagt- og sikkerhedsvirksomheder (2011–2018)

Kilde: DI Service

Figur A.3

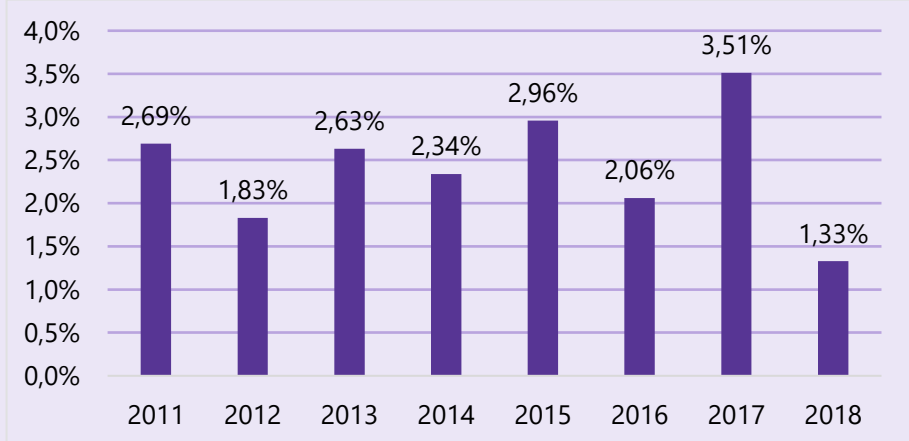
Årlige Overskudsgrader for erhvervsvaskerivirksomheder (2011–2018)

Kilde: DI Service

Figur A.4

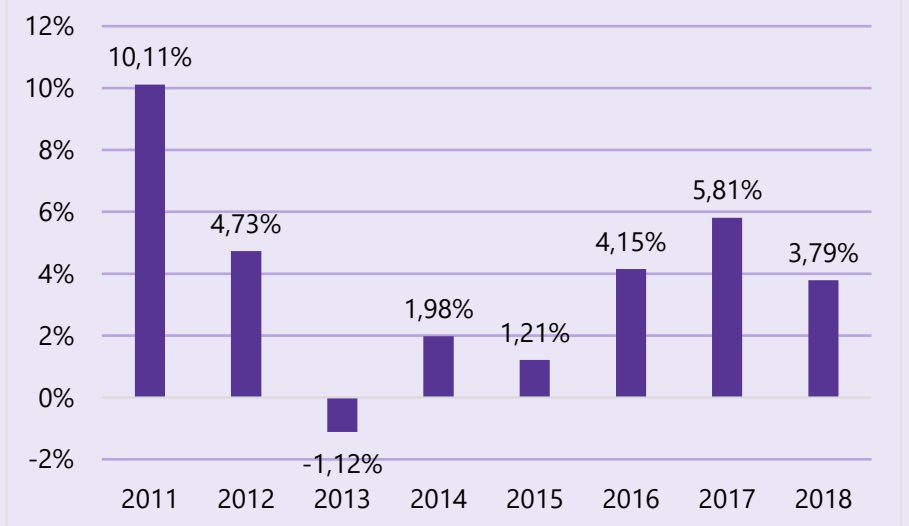
Årlige Overskudsgrader for private vikarvirksomheder (2011–2018)

Kilde: DI Service

Figur A.5

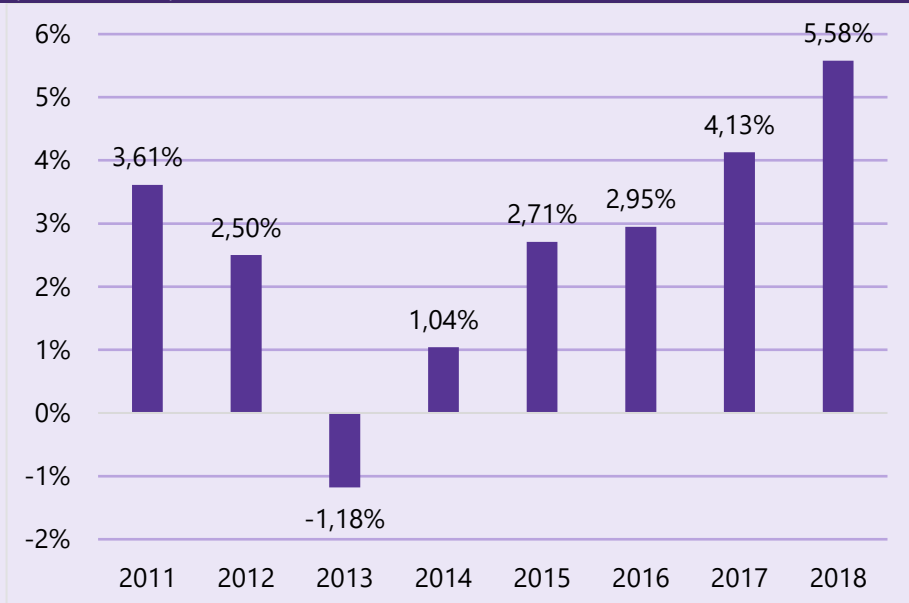
Figur A.6. Årlige Overskudsgrader for privat rengøring og ejendomsdrift (2011–2018)

Kilde: DI Service

Figur A.6

Årlige Overskudsgrader for privat kantine-/cateringvirksomheder (2011–2018)

Kilde: DI Service

Figur A.7